

OVERZICHT WELKE MOGELIJKHEDEN ZIJN ER VOOR MAATWERK?

Met maatwerk kunt u meer ruimte aan talentontwikkeling en persoonlijke kwaliteiten van leerlingen geven: laat álle leerlingen presteren in eigen tempo en naar eigen kunnen, van praktijkonderwijs tot vwo. Welke mogelijkheden zijn er om uw leerlingen maatwerk aan te bieden?

⚠ Check voor gebruik op [onze website](#) of dit de meeste recente versie van de tabel is!

DE LEERLING ...	WAT MAG EN WAT KAN?	WAAR MOET DE SCHOOL OP LETTEN?	TOEZICHT*
... wil een of meerdere vakken op een hoger niveau volgen en afsluiten	<p>Leerlingen kunnen alle vakken min één op een hoger niveau volgen en afsluiten.</p> <p>Indien één of meerdere vakken op een hoger niveau is/zijn afgesloten, wordt dit vanaf schooljaar 2017-2018 op diploma's eindexamen vermeld door middel van een aanvulling op de titel 'met vak(ken) op een hoger niveau' en vermelding van het aantal vakken. De specifieke vakken die het betreft staan op de cijferlijst. Voor diploma's staatsexamen geldt dit vanaf 1 september 2018.</p> <p>Als de leerling na het afronden van het eindexamen doorstroomt naar het hogere niveau, krijgt hij/zij vrijstelling voor de vakken die al op dat niveau zijn afgerond.</p> <p>Bron: Staatscourant 2017 nr. 53354</p>	<p>Wanneer vakken op een hoger niveau worden aangeboden, dient het Programma van Toetsing en Afsluiting aangepast te worden.</p> <p>Iedere leerling moet zijn voorzien van een PTA waarin zijn/haar weg naar het te maken centraal examen wordt behandeld, inclusief de schoolexamens.</p> <p>Wijzigingen in de 'normale gang van zaken' van het PTA moeten worden besproken met de betrokken docenten, leerlingen en ouders, en worden goedgekeurd in de MR.</p> <p>Daarnaast moet bij DUO worden gemeld dat de leerling examen op een hoger niveau doet in een of meer vakken. Ook moet DUO weten dat er extra leerlingen examen doen, zodat deze extra examens op tijd op school aanwezig zijn.</p>	<p>Om de onderwijsresultaten van een school te beoordelen, kijkt de inspecteur naar het gemiddelde van alle behaalde examencijfers per vak per afdeling. Dit vormt de basis voor het inspectieoordeel over de leerresultaten. Dit oordeel kan alleen gegeven worden na onderzoek door een inspecteur.</p> <p>Soms vormen de gegevens die de inspecteur hanteert voor het oordeel over de onderwijsresultaten, niet het volledige verhaal. Afhankelijk van de situatie kan een inspecteur afwijken van de rekenkundige score op de onderwijsresultaten. Zo kan de inspecteur meewegen dat er leerlingen zijn die voor één of meer vakken examen hebben gedaan op een hoger niveau.</p> <p>Zie: Hoe weegt de inspectie examens op een hoger niveau?</p>
... wil gebruikmaken van de terugvaloptie	<p>Vanaf het schooljaar 2017-2018 kan de leerling die in een vak eindexamen heeft afgelegd op een hoger niveau, alsnog eindexamen in dat vak afleggen op het niveau van de schoolsoort of leerweg waarvoor de leerling is ingeschreven, ongeacht het behaalde resultaat. Deze mogelijkheid wordt niet als herkansing gezien.</p> <p>Zie: Uitvoeringsbesluit Wet voortgezet onderwijs 2020 artikel 3.37</p>	<p>Het PTA regelt per vak wat er gebeurt met het school-examencijfer als de leerling gebruik maakt van de terugval-optie bij het examen in een vak op een hoger niveau. Het uitgangspunt is dat het schoolexamencijfer blijft staan. Wanneer blijkt dat er een grote discrepantie is tussen het schoolexamenprogramma op het hogere niveau en het geëigende niveau, is het aan de school om vóóraf te bepalen hoe zij deze discrepantie willen wegwerken. Dit dient de school in het PTA aan te geven.</p>	<p>Eventuele discrepanties tussen de schoolexamenprogramma's op de verschillende niveaus worden bij voorkeur afgedekt voordat het centrale examen in het eerste tijdvak plaatsvindt. Zo kan de school ook op het eigen niveau een school-examencijfer genereren door de diverse onderdelen opnieuw te beoordelen volgens het PTA op het eigen niveau. Alleen dan kan het cijfer van het schoolexamen na het eerste tijdvak in het kader van de terugvaloptie worden veranderd. Hiervoor moet de inspectie toestemming verlenen. Het is in alle gevallen niet de bedoeling dat het schoolexamencijfer op het hogere niveau zonder meer wordt omgerekend naar het geëigende niveau.</p>
... wil een of meerdere vakken op een lager niveau volgen	<p>Leerlingen kunnen extra vakken volgen op een lager niveau, bijvoorbeeld een praktijk- of beroepsgericht vak van het vmbo. Deze vakken tellen niet mee in de uitslagbepaling. Het behaalde cijfer wordt niet op de cijferlijst vermeld, maar kan wel een plek krijgen in het plusdocument van de leerling.</p>	<p>Het vak dient heel nadrukkelijk 'bovenop' het reguliere programma te worden gevolgd, en niet 'in plaats van' een ander vak. Examen doen in een vak op lager niveau is mogelijk, maar dit is geen officieel examen. Het is niet de bedoeling dat de kandidaat in de officiële examenzaal aanschuift en ook worden deze examens niet meegestuurd bij de tweede correctie.</p>	
... wil een of meerdere extra vakken volgen	<p>Leerlingen kunnen examen doen in extra vakken bovenop hun minimale vakkenpakket. Het eindexamen voor extra vakken wordt op dezelfde manier berekend als voor de andere examenvakken. Deze extra vakken tellen mee om de uitslag van het examen te bepalen, met de restrictie dat het er nooit toe kan leiden dat een leerling op de extra vakken zakt. In dat geval telt het extra vak niet mee bij de uitslagbepaling. Als dit het geval is, wordt het extra vak wel op de cijferlijst vermeld, tenzij de leerling/kandidaat daar bezwaar tegen maakt.</p> <p>Zie: Uitvoeringsbesluit Wet voortgezet onderwijs 2020 artikel 3.40</p>		
... wil in minder vakken examen doen OF ... wil langzamer door het examenprogramma	<p>Het is niet mogelijk om minder vakken te volgen dan het minimum aantal vakken per opleiding.</p> <p>Het is in bijzondere omstandigheden (zoals ziekte) mogelijk om gespreid examen te doen. Gespreid examen houdt in dat de kandidaat het centraal en/of schoolexamen voor een deel van de vakken in het ene schooljaar en voor het andere deel in het daarop volgende schooljaar aflegt. Het eindexamen in een vak wordt of in het eerste of in het tweede van deze schooljaren afgesloten. Het volledige gespreid examen omvat dus twee opeenvol</p>	<p>De aanlevering van de schoolexamencijfers verloopt via DUO (BRON). De school levert alleen de vastgestelde schoolexamencijfers aan van die vakken die zijn afgerond of waarin de kandidaat ook eindexamen in dat schooljaar zal afleggen. In BRON wordt tevens aangevinkt dat er sprake is van een gespreid examen.</p>	<p>Het bevoegd gezag moet de inspectie informeren alvorens een gespreid examen toe te staan. Dit houdt in dat er vooraf overleg dient te zijn met de inspectie, maar dat het bevoegd gezag de beslissing neemt. Het bevoegd gezag neemt het besluit tot gespreid examen in ieder geval voor aanvang van het eerste tijdvak van het eerste schooljaar van het gespreid examen.</p>
... wil vakken eerder afronden	<p>Leerlingen kunnen alle vakken min één versneld volgen. De leerling kan in dat vak eerder examen doen. Versneld examen doen kan vanaf:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4 vwo • 3 havo • 2 vmbo <p>Scholen die meedoen aan de regeling Versneld en/of verrijkt vwo krijgen de ruimte om lesstof uit de bovenbouw aan te bieden in de onderbouw en daarmee het vwo-programma voor die groep leerlingen te comprimeren tot vijf jaar. Of een school versneld vwo aanbiedt, beslist de school. Zij doet dat in overleg met de medezeggenschapsraad (MR) van de school.</p>	<p>Wanneer een leerling versnelt, dient het Programma van Toetsing en Afsluiting gewijzigd te worden.</p> <p>Iedere leerling moet zijn voorzien van een PTA waarin zijn/haar weg naar het te maken centraal examen wordt behandeld, inclusief de schoolexamens.</p> <p>Wijzigingen in de 'normale gang van zaken' van het PTA moeten worden besproken met de betrokken docenten, leerlingen en ouders, en worden goedgekeurd in de MR.</p> <p>Daarnaast moet bij DUO worden gemeld dat de leerling eerder examen zal doen. Ook moet DUO weten dat er extra leerlingen examen doen zodat deze extra examens op tijd op school aanwezig zijn.</p>	<p>Hoe tellen de cijfers van leerlingen die versneld examen doen mee bij de indicator Examencijfers?</p> <p>Dit betreft leerlingen die er zelf voor kiezen om eerder dan in het laatste jaar voor één of meer vakken examen te doen. Daarnaast zijn er leerlingen die versneld vwo doen. Dat zijn leerlingen die het vwo in 5 in plaats van in 6 jaar doen. Voor al deze leerlingen geldt dat alleen de cijfers van de vakken metellen die in het jaar zijn geëxamineerd waarin ook de uitslag (geslaagd/gezakt) is vastgesteld.</p> <p>Als een school leerlingen versneld examen laat doen, kan de inspecteur daarmee rekening houden bij het bepalen van het resultatenoordeel van de school. Zie ook hierboven bij Toezicht: een of meerdere vakken op een hoger niveau volgen en afsluiten.</p> <p>Zie: Hoe tellen de cijfers van leerlingen die versneld examen doen mee bij de indicator examencijfers?</p>
... wil waardering voor de prestaties	<p>Haalt een leerling in het voortgezet onderwijs voor zijn eindexamen gemiddeld een 8 of hoger? Dan krijgt hij sinds het schooljaar 2015-2016 de vermelding 'cum laude' op zijn diploma.</p> <p>Plusdocument Scholen kunnen hun leerlingen naast het diploma en de cijferlijst een plusdocument meegeven. Hierop staan bijvoorbeeld succesvol afgeronde (talent)programma's, stages en specifieke vaardigheden van de leerling beschreven. Bijvoorbeeld op het gebied van loopbaan, burgerschap, ondernemerschap, creativiteit of sport.</p> <p>Zie: Handreiking Plusdocument</p>	<p>Een school bepaalt wat de vorm en de inhoud van het plusdocument is, waarbij aandacht kan worden besteed aan extra cognitieve vaardigheden, maatschappelijke toerusting en persoonlijke ontwikkeling.</p>	
... wil vakken volgen op een andere school	<p>Deze situatie doet zich voor als de school geen licentie heeft voor een opleiding of als de school het betreffende vak niet aanbiedt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen kunnen een of meerdere vakken op een andere school volgen, zolang dit op hetzelfde niveau is als waarvoor zij op de eigen school staan ingeschreven. Vakken op een hoger niveau mogen wel op een andere nevenvestiging binnen dezelfde school worden aangeboden. Dat wil zeggen dat zij hetzelfde BRIN-nummer delen, maar een ander subnummer hebben (bijvoorbeeld 02EK00 en 02EK01). Afgeronde vakken komen op de cijferlijst van de leerling te staan. • Vakken gevolgd op een ander niveau dan de eigen opleiding op een andere school (dus niet op een nevenvestiging van de eigen school) komen niet op het diploma of cijferlijst te staan. Het extra vak kan wel opgenomen worden op het plusdocument. 	<p>De leerling die vakken op een andere school volgt, doet schoolexamen en centraal examen onder de verantwoordelijkheid van de andere school. De leerling volgt dan ook het PTA van de andere school. De bekostiging regelen de scholen onderling.</p> <p>Dit geldt ook voor leerlingen die vakken op een hoger niveau op een nevenvestiging volgen. De verantwoordelijkheid voor het afsluitend examen ligt dan bij de nevenvestiging.</p> <p>Voor de registratie moet in BRON worden aangegeven dat de leerling het desbetreffende vak op een hoger niveau volgt. Daar hoeft niet speciaal worden opgegeven dat de leerling dit vak op een andere locatie doet, aangezien er geen sprake is van formele uitbesteding. Op het diploma en de cijferlijst krijgt de leerling een aantekening dat deze een vak op het hogere niveau heeft gevolgd. Ook hier hoeft niet speciaal te staan dat dit vak op een andere locatie is gevolgd en afgesloten.</p>	<p>Met de inspectie kunnen in veel gevallen afspraken worden gemaakt voor passend toezicht bij innovaties die 'schuren' met wetten en regels of met de definities of normeringen in het resultatenmodel (het verhaal achter de cijfers). Neem hierover vroegtijdig contact op met de inspectie. Breng ambities al in het voortraject van het inspectie-onderzoek of in een startgesprek ter sprake.</p>
... kan vanwege lichamelijke of psychische redenen tijdelijk of gedeeltelijk geen onderwijs op school volgen	<p>Per 1 augustus 2018 is het mogelijk om meer maatwerk in de onderbouw te bieden voor leerlingen die tijdelijk geen onderwijs kunnen volgen op een reguliere school.</p> <p>De school mag voor deze leerlingen een onderwijsprogramma vast stellen dat afwijkt van het minimum aantal uren onderwijstijd. Het uitgangspunt is om leerlingen toe te laten groeien naar het volgen van het volledige onderwijsprogramma en de volledige onderwijstijd.</p>	<p>De school van inschrijving blijft verantwoordelijk voor het onderwijs aan de leerling en maakt in het kader van het ontwikkelingsperspectief met ouders afspraken over het te volgen programma en het aantal uren onderwijs dat gevolgd kan worden.</p> <p>Deze afspraken omvatten in elk geval het onderwijsaanbod, de toetsing, de begeleiding van de school en de beoogde duur. Hiertoe kunnen ook afspraken gemaakt worden over de inzet van de jeugdhulpverlening.</p>	<p>Er is instemming nodig van de inspectie.</p> <p>De voorwaarden hiervoor zijn opgenomen in de beleidsregel.</p>
... wil doorstromen van vmbo naar havo of van havo naar vwo	<p>Vmbo-leerlingen die door willen stromen naar havo, moeten geslaagd zijn voor het eindexamen met een extra vak naast de vakken die gezamenlijk het eindexamen vormen.</p> <p>Leerlingen maken de keuze voor het extra vak in principe aan het einde van het derde leerjaar. Het is ook mogelijk om dit op een later moment te beslissen en zelfstandig de gemiste stof eigen te maken.</p> <p>Een havo-diploma geeft onvoorwaardelijk toegang tot het vwo.</p>	<p>Leerlingen die voldoen aan de eisen hebben het recht om door te stromen en mogen niet geweigerd worden. Scholen mogen eigen toelatingsbeleid formuleren voor leerlingen die niet aan de eisen voldoen. Het blijft voor scholen ook mogelijk om geen voorwaarden te stellen aan de doorstroom.</p> <p>Scholen mogen in hun doubleerbeleid geen onderscheid maken tussen doorstromers en andere leerlingen.</p>	<p>De Inspectie van het Onderwijs past vanaf 1 maart 2020 een correctiefactor voor opstroom toe. Daarmee heeft uitval in de doorstroom van havo naar vwo niet langer een negatieve invloed op het bovenbouwrendement van de school. Voor de doorstroom vmbo-havo hanteert de inspectie dezelfde werkwijze.</p>

* Bekijk ook het [Onderzoekskader 2017 voor het toezicht op het voortgezet onderwijs](#)

VRAGEN?

Heeft u vragen over wat er mag of kan met maatwerk op uw school? Neem dan contact op met info@vo-raad.nl of kijk op [vo-raad.nl](#).

Mocht u opmerkingen of aanvullingen hebben op het schema, dan horen wij dit ook graag. Dit overzicht is met zorg samengesteld, maar u kunt hieraan geen rechten ontleen. Versie september 2022.

VO-raad

Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

© 2022 VO-raad, Utrecht

"Het is niet langer de vraag of het kind in het systeem past, maar hoe we het systeem bij het kind kunnen laten passen"

WILLEKE RIJKERS, AFDELINGSLEIDER DS. PIERSON COLLEGE

"Docenten moeten het lef hebben om de leerling los te laten"

JAN PAUL BEEKMAN, RECTOR SPINOZA LYCEUM